

С Т А Н О В И Щ Е

за дисертационния труд: „Симеон Радев в българската култура
от началото на ХХ век”

за придобиване на научната степен „Доктор”

Научна област 2. Хуманитарни науки;

Професионално направление 2.1. Филологии

Научна спец. „Българска литература след Освобождението до ВСВ“

Автор на труда: Венцеслав Стефанов Шолце

Редовен докторант към катедра *Българска литература*

Вносител на становището: проф. д.ф.н. Цветан Раковски

I. Представени материали за становището:

1. Дисертационен труд „Симеон Радев в българската култура”: състои се от от 413 страници, разпределени в увод, 12 глави, заключение и библиография.

2. Автореферат на труда в обем от 26 страници.

3. Списък с публикации, който не създава ясна представа за мястото на отпечатване – ще приема, че поне две от тях са огласени от престижни издания (в Юбилейния сборник в чест на проф. М. Кирова, 2018 и в сп. „Литературата“, 2019, № 22).

4. Сред документите липсва протокол от вътрешното обсъждане на труда в Катедрата. А той е нужен, за да се проследят препоръките на колегията и редакциите на автора.

II. Оценка на представените изходни материали в документите.

Наличните документи са достатъчни като обем и съдържание.

Дисертационният труд съответства на изискванията от ЗРАСРБ и на Вътрешния правилник на Университета за неговото прилагане. Авторефератът отговаря на съдържанието на труда и в синтезиран вид представя по-важните задачи и постигнатите резултати от изследването. Прави впечатление, че докторант В. Шолце разтяга ненужно приносите си в обем от 2 страници, които имат претенция да товарят всяка от дисертационните части (а те са 12) със свръхсмисъла на понятието „принос“. Това натрупва излишни очаквания, защото е повече от непосилно всичките части на труда да бъдат наречени така.

III. Актуалност на дисертационния труд. Темата е дисертабилна и това би трябвало да се отбележи на вътрешното обсъждане. Дисертацията е първо по рода си изследване, чийто обект е не само и не толкова публицистиката на Симеон Радев, а философията на публицистиката и нейния език. Трудът маркира различни центрове на изследване: чисто публицистичните теми (прогресистки, вътрешно- и външно политически, граждански) се редуват с персоналистки (ролята на политическия мъж, фигурата на княза), а те – с различните реторически игри на публичния език.

„С. Радев в българската култура“ активира широки доказателствени терени, из които открива опори, подкрепящи идеите си – впечатлява сложният инструментален набор, който спасява труда от самозатваряне в една теоретическа платформа, но го опазва и от прекалено отваряне към противоречащи си мотивации.

В този си вид текстът на докторанта би могъл спокойно да мине и без третата и шестата си части – нищо ново не успях да доловя в разсъжденията на В. Шолце за журналистическия език (на С. Радев) и за реториката на дипломацията в този език.

IV. Характеристика на дисертационния труд. В своето битие на докторантски труд текстът на Венцеслав Шолце е изпълнил поставените си задачи: 1) да проследи перспективата (нарастването) в езика на публичното говорене от очерка и съобщението до политическия коментар; и 2) да контекстуализира почерка на Симеон Радев в политическите условия от началото на XX век.

Незнайно и трудно за обяснение е защо публицистичният почерк на С. Радев е наречен „идиолект“ – трудно и непосилно е един термин да бъде разпъван безкрайно, защото докато започне да означава това, което авторът иска, този термин често се превръща в оксиморон. А в един научен текст това не бива да става. Трудът би спечелил откъм яснота и композиционна четливост на идеята без това преекспониране на деконструктивистки техники. Те принуждават читателят постоянно да съобразява самозащитни рефлексии. А това разсейва – все пак научен обект е една публицистика, която – гледана откъм 2020 година – вече е поизгубила свежестта на контекстите си. В опита си да бъде актуален на теоретическата платформа В. Шолце изпуска от контрол изказа си – това започва още на с. 7, където четем следното:

„Предмет на настоящето изследване е творчеството на С. Р. като множествено-незавършима дисеминирана автотекстуална единичност“. Известно недоумение тук буди това струпване на 4 определения, което всъщност е довело до хаос, т.е. до неопределимост на творчеството на Симеон Радев. Но читателят на дисертацията предстои да се сблъска с изречения като в последния абзац на с. 10 и с. 14, после с „петрифицираната фразеология на женското“ (130), сетне със странния и обратен термин на известната итерация (т. е. реитерация), както и с твърде объркани изречения, които спъват ума и очите (с. 70, 194, 205, 320, 343 и т. н.).

Това са смислово и синтактично неясни места от текста, получени, предполагам, от неистовото желание на В. Шолце да се справи с идиолекта Радев, но така заобикаля идиолекта на своите читатели. Трудът остава самотно вгледан в себе си и дори текстовете на Симеон Радев започват да звучат странно, вкарани в такъв деконструктивистки изказ.

Въпреки тези бележки към стила на дисертацията, в нея има интерпретации, които извисяват и придърпват нагоре цялото. Според мен тези престижни места са „политическият мъж“, „реторики на македонското“, подвижният образ на Фердинанд и финалната глава върху прословутия текст на С. Радев за д-р Кръстев. Докторантът има завидна смелост и е прав, когато вижда в недоизградения национален дух най-важен виновник за недовършената национална естетическа култура (95). А това отваря националното за влияния отвън – често те са недоосмислени.

От друга страна, знайно е, че Симеон Радев е сложен политически образ, що се отнася до неговата роля и дори мисия в македонизма като философия и национална идеология. Именно разминаването им обяснява защо той е странен в отношенията си към фигурата на Фердинанд, но и няма единна позиция в политиките към Македония: държи на едни структури, но уважава дейците от други революционни среди.

Както може да се допусне, най-чаканият научен обект (диалогът С. Радев – Кр. Кръстев) е оставен за края – в 17 страници е очертан истинският проблем за автотекстуализма на Симеон-Радевия публицистичен АЗ. Той е в постоянния междутекстов разговор между известната статия „Д-р Кръстев като литературен критик“ и другите му публикации през годините (за Университета, кризата около откриването на Народния театър, професорите и държавата и пр.).

Докторантът уместно разширява контекста на отношенията между Радев и Кръстев – включвайки политическите им разногласия, които формулират различни (конфликтни) изходни точки: към кризата от януари 1907 г., към ролята на Университета, на науката, които моделират и политическата култура на студентите. Тези дебати неизбежно очертават полюсните позиции на двамата към литературата и нейните художествени езици. В последната глава се отваря дума и за възлови неща като нормативно и модерно, художествено и публицистично, каква и доколко важна е ролята на критиката.

V. Заключение. Докторантската теза за Симеон Радев в българската култура е многопластова, защото обектът на научното изследване е сложен, има изплъзващо се и несамостоятелно битие всред историята на езиците на публицистиката. Въпреки забележките, смятам, че дисертационият труд е постигнал целите си и е полезен с резултатите си.

Давам своя положителен вот за присъждане на научната степен „доктор” на Венцеслав Шолце.

13.04.2020 г.
Благоевград

Автор на становището:
(проф. д.ф.н. Цветан Ракъовски)